

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 oktober 1998 beslutat att bereda skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1998/99:1 Budgetpropositionen för 1999 (volym 1) i vad avser beräkningen av statsbudgetens inkomster (yrkandena 8 och 30–32) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift utom särskild löneskatt och allmän löneavgift. Utskottet yttrar sig dessutom över regeringens förslag till fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 samt beräkningen av utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utskottet yttrar sig också över motioner om kommunalt grundavdrag på 10 000 kr per barn och år respektive om avdrag för styrkta barnomsorgskostnader eftersom förslagen har nära samband med stödet till barnfamiljer, som hör till utskottets beredningsområde.

Utskottet yttrar sig således i motsvarande delar över följande motioner

- Fi208 yrkandena 7–10 av Carl Bildt m.fl. (m)
- Fi209 yrkandena 4–6 av Alf Svensson m.fl. (kd)
- Fi210 yrkandena 3, 26 och 27 av Lennart Daléus m.fl. (c)
- Fi211 yrkandena 4–6 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
- Fi212 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)
- Sk306 yrkande 3 av Lennart Daléus m.fl. (c)
- Sk308 yrkande 3 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
- Sk309 yrkande 7 av Alf Svensson m.fl. (kd)
- A811 yrkande 9 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Statsbudgetens inkomster

Nuvarande regler om socialavgifter

Socialavgifter betalas enligt lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL) i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Den totala avgiftssumman för innevarande år är för arbetsgivare 28,58 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 7,93 %, tilläggs-pensionsavgiften 6,40 % och folkpensionsavgiften 6,83 %.

Sedan den 1 januari 1997 gäller enligt 2 kap. 5 a § SAL att en arbetsgivare vid beräkning av arbetsgivaravgifter varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst 2 500 kr. Den 1 januari 1998 höjdes det högsta belopp med vilket avdrag får göras till 3 550 kr.

En egenföretagare betalar för närvarande socialavgifter med 26,77 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 8,66 %, tilläggs pensionsavgift 6,40 % och folkpensionsavgift 6,83 %. Avgifterna beräknas i princip på inkomsten av annat förvärvsarbete.

Vid beräkningen av egenavgifter enligt 3 kap. 5 a § SAL får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år.

Enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall den som har inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete under år 1998 betala allmän pensionsavgift med 6,95 % av avgiftsunderlaget. Avgiften, som beräknas på inkomster som inte överstiger 7,5 förhöjda basbelopp, är avdragsgill vid taxeringen. Allmän pensionsavgift betalas inte av den som vid årets ingång fyllt 65 år och inte heller av en försäkrad vars inkomster för året understiger 24 % av basbeloppet.

Avgiftsförändringar med anledning av det nya ålderspensionssystemet

I samband med riksdagens behandling av förslaget till ett nytt ålderspensionssystem (prop. 1997/98:151 och 152, bet. 1997/98:SfU13, rskr. 1997/98:315–316) gjordes vissa ändringar avseende såväl uttaget som storleken på socialavgifterna. Fr.o.m. år 1999 kommer vissa av avgifterna att slopas och nya att införas. Bl.a. slopas arbetsgivar- och egenavgifterna i form av tilläggs pensionsavgift, folkpensionsavgift och delpensionsavgift. Samtidigt införs arbetsgivar- och egenavgifter i form av ålderspensionsavgift (6,40 %), efterlevandeavgift (1,70 %) och föräldraförsäkringsavgift (2,20 %). Vidare införs från samma tidpunkt en statlig ålderspensionsavgift om 6,40 % på socialförsäkringsersättningar m.m. som grundar rätt till ålderspension, t.ex. sjukpenning och föräldrapenning. Dessutom skall statlig ålderspensionsavgift betalas på pensionsgrundande belopp (fiktiv inkomst som grundar pensionsrätt bl.a. för föräldrar till små barn) med 18,5 %.

Eftersom det nya ålderspensionssystemet inte innehåller någon övre åldersgräns för intjänande av pensionsrätt skall fr.o.m. år 1999 arbetsgivar- och egenavgift i form av ålderspensionsavgift (6,40 %) betalas även på ersättning till personer som fyllt 65 år. Vad nu sagts gäller dock inte för den som är född år 1937 eller tidigare.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 1999 godkänner en i särskild bilaga redovisad beräkning av statsbudgetens inkomster. I nämnda bilaga med specifikation av statsbudgetens inkomster anges att inkomsten, netto, av socialavgifter och allmän pensionsavgift beräknas uppgå till 227 183 miljoner kronor. En viss del därav avser inkomster av särskild löneskatt och allmän löneavgift.

I propositionen anges att nettoinkomsterna av socialavgifter och allmän pensionsavgift för budgetåret 1999 beräknas öka med ca 18 miljarder kronor jämfört med föregående budgetår. Av ökningen förklaras 7,5 miljarder kronor av att delpensions- och arbetsskadeavgifterna bruttoredovisas på statsbudgetens inkomstsida fr.o.m. år 1999. Resterande ökning förklaras av lönesummans utveckling.

Motionerna

Moderaterna

Moderaterna föreslår inte några förändringar avseende socialavgifterna. Däremot föreslår de bl.a. att det – i stället för det av regeringen aviserade förslaget om höjning av barnbidraget fr.o.m. år 2000 respektive 2001 – införs ett kommunalt grundavdrag på 10 000 kr per barn och år fr.o.m. år 1999. De accepterar dock den aviserade höjningen av flerbarnstilläggen.

De vill vidare återinföra vårdnadsbidraget och samtidigt en rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader. De beräknar att förslaget om grundavdrag minskar statens inkomster år 1999 med 4,97 miljarder kronor och att förslaget om avdrag för barnomsorgskostnader ger en inkomstminskning med 200 miljoner kronor.

Moderaterna begär i motion Fi208 yrkande 7 att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna anser bl.a. att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare bör egenavgiften sänkas med 10 % på ett underlag som utökas till 250 000 kr per år. Enligt motionärerna innebär förslaget att statens inkomster minskar med 3,56 miljarder kronor. Ett liknande yrkande återfinns i motion Sk309 yrkande 7.

I övrigt anser Kristdemokraterna att avdrag skall medges för styrkta barnomsorgskostnader med maximalt 10 % av basbeloppet per månad för barn mellan 1 och 3 år samtidigt som ett skattepliktigt vårdnadsbidrag införs. De beräknar att förslaget om avdragsrätt minskar statens inkomster med 400 miljoner kronor.

I motion Fi209 yrkande 4 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Centerpartiet

Centerpartiet anser att en fortsatt sänkning av arbetsgivaravgifterna bör ske. I motion Sk306 yrkande 3 av Lennart Daléus m.fl. (c) beskrivs förslaget närmare. Motionärerna anser att sänkningen bör ske stegvis och inledas med ett första steg år 1999 genom att lönesummegränsen höjs till 2 miljoner kronor.

För egenföretagare höjs gränsen till 300 000 kr. År 2000 utökas nedsättningen, som för närvarande är 5 %, av arbetsgivaravgifterna med en procentenhet och året därefter med ytterligare två procentenheter. Nedsättningen blir därmed totalt 8 % år 2001. Enligt motionärerna minskar förslaget statens inkomster för år 1999 med 1 470 miljoner kronor.

I motion Fi210 yrkande 27 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Folkpartiet liberalerna

Folkpartiet anser att de lagstadgade arbetsgivaravgifterna skall sänkas med fem procentenheter inom den privata tjänstesektorn fr.o.m. den 1 januari 1999. Förslaget minskar enligt motionärerna statens inkomster med 9,9 miljarder kronor. Motsvarande sänkning genomförs för egenföretagare och innebär en minskning med 350 miljoner kronor. Liknande yrkanden återfinns i Folkpartiets motioner Sk308 yrkande 3 och A811 yrkande 9.

I motion Fi211 yrkande 4 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottets bedömning

Utskottet konstaterar dels att riksdagen beslutat om en ny struktur för socialavgifterna fr.o.m. år 1999 (bet. 1997/98:FiU1, rskr. 1997/98:35), dels att införandet av det nya ålderspensionssystemet har inneburit väsentliga förändringar av avgifterna fr.o.m. samma tidpunkt. I den förevarande budgetpropositionen föreslår regeringen inga ändringar såvitt avser socialavgifterna.

Vad gäller kraven från Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet om *sänkta arbetsgivaravgifter* konstaterar utskottet att den nedsättning av socialavgifterna som redan gäller innebär en nedsättning med fem procentenheter på lönesummor upp till 852 000 kr för arbetsgivare respektive 180 000 kr för egna företagare. Utskottet finner inte skäl att förorda ytterligare avgiftssänkning, vare sig genom en höjning av lönesumman eller genom en generell sänkning av avgifterna.

Utskottet godtar, såvitt avser här behandlade socialavgifter och allmän pensionsavgift, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1999. Utskottet avstyrker i motsvarande delar motionerna Fi209 yrkande 4, Sk309 yrkande 7, Fi210 yrkande 27, Sk306 yrkande 3, Fi211 yrkande 4, Sk308 yrkande 3 och A811 yrkande 9.

Vad därefter gäller frågan om ett kommunalt *grundavdrag* på 10 000 kr per barn och år i stället för en senare höjning av barnbidraget liksom frågan om en rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader kombinerat med ett återinförande av vårdnadsbidraget anser utskottet att en höjning av barnbidragen med dess omfördelande effekter och stora träffsäkerhet är att föredra framför de i motionerna förordade alternativen. De aviserade höjningarna kommer enligt utskottets mening att innebära behövliga förbättringar av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi208 yrkande 7 och Fi209 yrkande 4 i denna del.

Utgifter på och vid sidan av statsbudgeten

Ålderspensionsreformen fr.o.m. år 1999 medför betydande omfördelningar av inkomster och utgifter mellan bl.a. statsbudgeten och Allmänna pensionsfonden. AP-fondens roll ändras till att enbart finansiera inkomstrelaterade ålderspensioner (utom premiepensionsdelen). Finansieringsansvaret för tilläggspension i form av förtids- och efterlevandepension överförs därför till statsbudgeten. Genom ålderspensionsreformen har också införts en statlig ålderspensionsavgift, som belastar olika anslag på statsbudgeten.

Dessa förändringar medför en ökad belastning på statsbudgeten. Mot den bakgrunden har riksdagen beslutat att det skall ske en kompenserande överföring av medel från AP-fonden till staten med 45 miljarder kronor såväl år 1999 som år 2000. Inriktningen är att det därefter skall ske en engångsvis överföring av ett större belopp. Storleken på detta belopp har ännu inte fastställts men i budgetpropositionen görs ett beräkningstekniskt antagande om en överföring på 235 miljarder kronor per den 1 januari 2001. Detta antagande är baserat på förutsättningen att den totala kompensationen av statsbudgeten skall uppgå till 350 miljarder kronor, vilket vid dagens räntenivå reducerar statens räntebetalningar med knappt 20 miljarder kronor per år.

Med anledning av det antagande som görs i budgetpropositionen om överföringens storlek år 2001 vill utskottet hänvisa till att frågan om den finansiella infasningen av ålderspensionssystemet behandlats i utskottets betänkande 1997/98:SfU13 (s. 124–128). Utskottet instämde där i att effekterna av den nya strukturen för fördelning av finansieringsansvaret mellan AP-fonden och statsbudgeten bör kompenseras genom en överföring från AP-fonden. Utskottet instämde också i att överföringen borde göras som en engångsvis överföring. Utskottet angav att en engångsöverföring på 333 miljarder kronor hade diskuterats i departementspromemorian AP-fonden och det reformerade ålderspensionssystemet (Ds 1998:7) samt att beräkningarna i 1998 års ekonomiska vårproposition utgick, förutom från en övergångsvis överföring på sammanlagt 90 miljarder kronor, från en engångsvis överföring år 2001 om 235 miljarder kronor. Utskottet ansåg att den närmare storleken av överföringen bör utredas ytterligare och samtidigt som förslag till regler för broms av indexering utformas. Utskottet anförde att det är viktigt att fonden lämnas kvar i sådan storlek att den kan fylla sin funktion som buffert i ålderspensionssystemet utan att en broms för indexering skall behöva bli för hård. I betänkandet angavs att enligt utskottets mening kommer detta att vara av stor betydelse för förtroendet för det nya pensionssystemet.

I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag till utgiftsramar för budgetåret 1999 och förslagen till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2000 och 2001 vad avser utgiftsområdena 8 Invandrare och flyktingar, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi208 yrkandena 8–10, Fi209 yrkandena 5 och 6,

Fi210 yrkandena 3 och 26, Fi211 yrkandena 5 och 6 samt Fi212 i dessa delar.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens beräkning av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Utskottet avstyrker i denna del motion Fi212.

Stockholm den 10 november 1998

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

I beslutet har deltagit: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Ulf Kristersson (m), Mariann Ytterberg (s), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Carlinge Wisberg (v), Göran Lindblad (m), Kerstin-Maria Stalín (mp), Birgitta Carlsson (c) och Björn Leivik (m).

Avvikande meningar

1. Margit Gennser, Ulf Kristersson, Göran Lindblad och Björn Leivik (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Statsbudgetens inkomster

Utskottet, som inte föreslår några förändringar såvitt avser socialavgifterna, anser att regeringens aviserade förslag om höjningar av barnbidraget fr.o.m. år 2000 respektive år 2001 bör avvisas till förmån för ett kommunalt grundavdrag på 10 000 kr per barn och år. Detta grundavdrag bör införas redan år 1999. Utskottet accepterar dock den aviserade höjningen av flerbarnstilläggen. Vidare anser utskottet att vårdnadsbidraget skall återinföras kombinerat med en rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader.

Enligt utskottet kan förslaget om grundavdrag beräknas minska statens inkomster år 1999 med 4,97 miljarder kronor och förslaget om avdrag för barnomsorgskostnader med 200 miljoner kronor. Med det anförda tillstyrker utskottet motion Fi208 yrkande 7.

Utgiftsområdena 8, 10–12 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utskottet tillstyrker förslagen i motion Fi208 yrkandena 8–10 rörande utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12.

2. Rose-Marie Frebran (kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Statsbudgetens inkomster

Utskottet anser att arbetsgivaravgifterna bör sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare bör egenavgiften sänkas med 10 % på ett underlag om 250 000 kr per år. Förslaget gäller alla företag (arbetsgivare) men gynnar främst småföretagen. De mindre företag som i dag tvekar att nyanställa får med denna åtgärd klart förbättrade möjligheter att våga satsa på utveckling och nyanställningar. Den av utskottet föreslagna sänkningen innebär att statens inkomster minskar med 3,56 miljarder kronor. Utskottet anser att riksdagen, såvitt avser här behandlade socialavgifter och allmän pensionsavgift för budgetåret 1999, skall göra denna ändring i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi209 yrkande 4 i denna del och Sk309 yrkande 7.

Utskottet anser vidare att avdrag skall medges för styrkta barnomsorgskostnader med maximalt 10 % av basbeloppet per månad för barn mellan ett och tre år samtidigt som ett skattepliktigt vårdnadsbidrag införs. Enligt utskottet är detta en reform som innebär ett första steg mot ökad valfrihet och en jämnare fördelning av det offentliga stödet till barnomsorgen. Utskottet, som beräknar att förslaget om avdragsrätt minskar statens inkomster med 400 miljoner kronor, tillstyrker motion Fi209 yrkande 4 i denna del.

Utgiftsområdena 8, 10–12 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utskottet tillstyrker förslagen i motion Fi209 yrkandena 5 och 6 rörande utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12.

3. Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Statsbudgetens inkomster

Enligt utskottets uppfattning behöver företagsklimatet i Sverige bli bättre. Skatter och avgifter på arbete måste sänkas för att skapa fler arbetstillfällen. En fortsatt sänkning av arbetsgivaravgifterna bör därför ske. Utskottet anser att sänkningen bör ske stegvis och inledas med ett första steg år 1999 genom att lönesummegränsen för nedsättningen med fem procentenheter höjs till 2 miljoner kronor. För egenföretagare höjs gränsen till 300 000 kr. År 2000 utökas nedsättningen av arbetsgivaravgifterna med en procentenhet och året därefter med ytterligare två procentenheter. Nedsättningen blir därmed totalt 8 % år 2001. Enligt utskottets beräkningar minskar förslaget statens inkomster för budgetåret 1999 med 1 470 miljoner kronor. Utskottet anser att riksdagen, såvitt avser här behandlade socialavgifter och allmän pensionsavgift

för budgetåret 1999, skall göra denna ändring i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi210 yrkande 27 och Sk306 yrkande 3.

Utgiftsområdena 8, 10–12 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utskottet tillstyrker förslagen i motion Fi210 yrkandena 3 och 26 rörande utgiftsområdena 10, 11 och 12.

4. Bo Könberg (fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Statsbudgetens inkomster

Eftersom antalet nyanställningar inom den privata tjänstesektorn hålls tillbaka av det höga skatteuttaget på arbete anser utskottet att de lagstadgade arbetsgivaravgifterna skall sänkas med fem procentenheter inom hela denna sektor fr.o.m. den 1 januari 1999. Förslaget beräknas enligt utskottet minska statens inkomster med 9,9 miljarder kronor. Motsvarande sänkning genomförs för egenföretagare och innebär en minskning av statens inkomster med 350 miljoner kronor. Utskottet anser att riksdagen, såvitt avser här behandlade socialavgifter och allmän pensionsavgift för budgetåret 1999, skall göra denna ändring i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi211 yrkande 4, Sk308 yrkande 3 och A811 yrkande 9.

Utgiftsområdena 8, 10–12 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utskottet tillstyrker förslagen i motion Fi211 yrkandena 5–6 rörande utgiftsområdena 10, 11 och 12.

5. Kerstin-Maria Stalín (mp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområdena 8, 10–12 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utskottet tillstyrker förslagen i motion Fi212 rörande utgiftsområdena 10, 11 och 12, liksom beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.